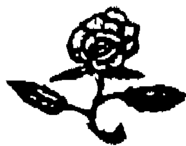
కంకణము

కృతికర్త:

భోగరాజు నారాయణమూర్తి

విజయనగర సంస్థానాస్థానకవి

విజయనగరము

1930

Printed by
A. Lakshmanaswamy Naidu
at the Saraswathi Power Press
Rajahmundry.

FOREWORD

The literature of a living and progressive nation shows a healthy change when it comes into contact with the literature of another nation. It is only the unthinking that apotheosize what is their own and condemn whatever belongs to others. Modern Telugu literature has been adopting new methods of expression and discovering new channels of activity under the influence of English thought and literary criticism. This is a happy sign foretelling a new era of unrealised possibility and undreamt of achievement, in the near future.

The allegorical poem of Mr. Narayanamurti is original in its central conception and ideas. The life-history of a drop of water,—its mysterious birth and experiences, earthly and heavenly,—is in itself a colourful theme allowing scope for many a purple passage of description. The inferior artist would have remained contented with giving that life-story in graceful and charming language. But, Mr. Narayanamurti is a poet in the true sense of the term, a man who sees the inwardness of things; hence, he so treats the subject that it at once becomes brimful of suggestion, throwing light on many intricate problems of the human soul. The drop of water lives much the same life as the human being,—born in mystery, undergoing

experiences that tend to depress and elevate the spirit, cherishing high hopes and great ideals and suffering keen disappointments,—and finally through peace and quietude, attains a status of permanent beauty and dignity. It requires, in the first instance, great imaginative power to see 'the permanent analogy of things', as Shelley puts it, to pursue the inherent comparison between these two apparently so dissimilar objects, a man and a drop of water. Secondly, it requires an equally powerful understanding to unravel, with the help of that analogy, some of the mysteries connected with human life. That is what Mr. Narayanamurti has done here. The poem is no doubt allegorical, but the allegory is not sustained and leaves ample scope for the intrepretative capacity of the reader to understand, in his own way, the inner significance of the minor experiences of the drop of water. The fundamentals are however indicated clearly enough. They are the mysterious origin of the drop of water and man, the sorrows and delights of the two on earth and in heaven, their reincarnations and finally their attainments of an immortal majesty through surrender to the forces of life, and conquest through surrender. The drop becomes a pearl and man a free soul enwrapped in a light not of this world. The conclusion arrived at by the poet seems to point, not to the Advaitic conception of the absorption of the individual in the universal, but to the view that man retains his individuality even after shedding all that is mortal in him. So far about the

framework of the poem and its philosophical implications.

A worthy poem is almost endless in its suggestiveness; its depths of meaning are well-nigh inexhaustible; its graces baffle any attempt at analysis. The best tribute that criticism could pay the noble composition of a poet would be the silence of admiration. Since, however, the convention of a 'Foreword' requires a specific examination of some at least of the merits of the poem, I would venture on the task.

Take the following verse:

భువిఁ జచ్చిన్ దివిఁజొచ్చు; నచ్చటను జావుం గాంచి చొచ్చున్ భువిన్
భువి చావుఁ దివిచావు నాఁగ నిటుచావుల్ రెండు భూతాళికిన్ ;
భువి చావు న్సుషుప్తివోలెఁ బడయుం బో హాను గా కక్కటా
దివి చావున్ ననుఁ జావనీకుము కపర్ది స్వామి! మృత్యుంజయా!

The plain idea here is that man suffers death twice, once on earth and once in heaven; the earthly death may very well be received with gladness, like deep sleep. But death in heaven is quite different, more serious in its consequence. The poet seems to indicate however that he is referring not merely to the death which is the termination of life, but to the close of a particular kind of experience. In this sense, while on earth one may die these two deaths a number of times when one's senses are closed to all that is earthly, one enters a state similar to happy sleep (సుషుప్తి) and wakes up on the side of divine experience. But even that divine mood is terminable.

Hence the prayer:

"…నివి చావున్ ననుఁ జావకుము కపర్దిస్వామి, మృత్యుంజయా!"

Take another:

అయ్యయ్యో! యొడలెల్ల జల్లుమనునేలా? యిప్డు నాకేమి రా
నయ్యెన్? కమ్మికవోవునట్లుయగు నా యంగంబు: లాత్మన్, భయం
బయ్యెన్: రాఁగలముప్పు చొప్పెఱుఁగ రాదయ్యెన్: భయం బేలా? నా
కియ్యబ్ధిన్ బడుకంటె గొప్పదగు ముప్పేమున్న దూహించినన్.

The remarkable point here is the presence of fear in the individual's mind precedent to the greatest event in his life, namely the attainment of liberation. It is however a curious fact that mystics very often speak of this fear as a fore-runner of the final burst of illumination. While it is true that there can be no other condition worse than that of being caught in the unsteady currents of life, cool reflection is impossible in that marvellous hour. All the senses and faculties of man are ready to be drowned in the flood of the Divine. And the mortal in man coils back in fear at the ensuing destruction of itself.

There is an abundance of figures of similitude and almost all of them are appropriate and strikingly original.

One verse by way of Illustration:

పరమేశ్వరాభావ మరితభావమ్ము వి
ధాన నాస్తికతా ప్రధానమగుచు
సంతత క్లిష్ట ముష్టప్రబంధం బట్ల
గోచరాఖిలవస్తుగుణము నగుచు

కపటమిత్రుని మైత్రికరణి క్షణక్షణ
జాయమాన క్షయాతిశయమునగుచు
అతి దరిద్రు మహాసనాగారమును బోలెఁ
జూడఁజూడఁగ సర్వశూన్యమగుచు
నిర్ధన మనోరసములీల వ్యర్థమగుచు
నక్షరాపేతు హృదయము ట్లంధమగుచుఁ
భాగ్యరహితు రాజ్యమువోలెఁ ద్యాజ్యమగుచుఁ
దశము గ్రమ్మిన జగ మంధమముగఁ దోఁచె.

The diction is throughout highly poetic, wrought with gleaming imagery. It is difficult to choose from so much that is excellent. Any one stanza taken at random would serve the purpose of illustration.

ఆరాత్రిన్ నిజభర్తృసక్తిగత ఘూర్ణాంకూర ముక్తాఫలా
కారస్ఫూర్తుల కానవస్త్రిత దళత్కంజాస్యలై, తచ్ఛ్రమం
బారన్ వీచిరి తాళవృంతముల శుద్ధాంతంబులందున్న కాం
తారత్నంబులు రత్నకంకణఝణత్కారంబు తేపారఁగన్.

Maxims pregnant with practical wisdom are sown throughout the composition.

1. ఉత్తములు నిజాశ్రితాళి మహితసిద్ధి కెంతయు సంతసింత్రు మ
ధ్యములు తటస్థులౌదు రనయమ్మధముల్ చలమూనువారలన్.

2. * * * సమస్త మీశ్వరవిలాసంబంచు నిఖ్ఖేద లీ
లాలోలాత్మకులై విపజ్జలధి నుల్లంఘింత్రు ధీరోత్తముల్.

3. * * * * * యమా
యకులం ద్రొక్కి, తమున్నతుల్ గొని యశం బార్జించు మిథ్యాప్రయో
జకులం గాక యథార్థధీమణుల మెచ్చం బోదు లోకం బిసీ!

The poem is replete with untranslatable delicacies of touch and expression. The happiest ideas are hit of by a dexterous play upon words which could be the result only of an extensive culture.

It is very pleasant to expatiate on the beauties of a beloved thing, but one should call a halt, even after some time, just for the reason that the occupation is so very pleasing to oneself.

M. SRIRAMAMURTI, M.A.,
Lecturer in English,
Maharajah's College, Vizianagaram.

విషయసూచిక

విషయము		పేజి
1. పూర్వచరిత్రము	...	1
2. కంకణము మేఘంబై సంచరించుట	...	2
3. గంధర్వగానవినోదము	...	3
4. సూర్యాస్తమయము	...	4
5. కంకణము వాయువశం బగుట	...	5
6. వాయునిరసనము	...	7
7. అంధకారవర్ణనము	...	9
8. మెఱపులు — నక్షత్రములు	...	11
9. భూపతనముగాకుండఁ గంకణ మీశ్వరునిఁ బ్రార్థించుట	...	14
10. వాయువిజృంభణము	...	17
11. గాలివానలోఁ గంకణము సాగరమునఁ బడుట		19
12. సాగరమునందలి కంకణము	...	21
13. ముక్తాసక్తితోఁ గంకణము రామునిఁ బ్రార్థించుట		23
14. కంకణము ముక్తయై తరించుట	...	25

అహరహ మస్మదీయ హృదయాంచిత కాంచనపీఠిపై శుభా
వహమగు తావకాకృతిని భద్రముగా నెలకొల్పి భక్తిమై
బహుగతులన్ నుతింతు నెడఁబాయక నన్గణించి భారతీ
తుహినకరాననా! యెటులఁ దోడ్పడెదో నవకావ్యకల్పనన్॥

కంకణము

—॥ పూర్వచరిత్రము ॥—

చ. అణువునయందు మేరుగిరియందును నిత్యము నొక్కరీతి న
య్యనుపమమహాపరాత్పరు మహత్తర తేజము వెల్గుఁగావునన్
గనుఁగొన నొక్క కంకణమె కా యను నీరసభావమూన కో
యనఘచరిత్రులార! వినుఁ డయ్య! మదీయకథావిధానమున్.

చ. జలముల నేర్పడున్ జలదసంచయముల్, జలముల్ జనించున
జ్జలధరజాతమందె; మది సంశయమయ్యె మదీయజన్మమీ
జలజలదంబులం దెటనొ; సర్వచరాచరకోటి సాటిగా
నలినభవాండమందె జననంబని మాత్రము విన్నవించెదన్.

చ. ఖరకరు గ్రీష్మభీష్మకరకాండముఖంబున నెన్నిమారు లే
నరిగితినో నభంబునకు, నభ్రమునుండి మరెన్నిసారు లే
నురవడి జారి భూపతన మొందితినో; బుధు లిట్టి జన్మముల్
మరణములుం గణింప రిట మజ్జననక్రమగాథ లేటికిన్?

శా. నా పాపం బది యేమొ కాని భువి నానాయోనిసంజాతుఁడౌ
పాపాత్మున్ వలెఁ బెక్కుజీవనములం బ్రాపించుచున్ బుద్బుద
వ్యాపారమ్మున సంచరించితి ననేకాబ్దమ్ము లేతన్మహీ
వాపీకూపనదీనదాదిబహుళాంభశ్శ్రేణిమధ్యంబులన్.

మ. కలరూపంబు తొలంగి సూక్ష్మమగు నాకారంబుతో మిఁ
[టికిన్
బలుమా తేఁగుదు నేగి సర్వభువనావాసవ్యథాఖేదముల్
తలపోతున్ దలపోసి యంబరనటద్ధారాధరాకారని
శ్చలసంచారసుఖంబు శాశ్వతముగా సర్వేశుఁ బ్రార్థించెదన్

—(కంకణము మేఘంబై సంచరించుట)—

మ. ఒకనాఁ డిట్లెపమోదమండలగతోద్యోగ ప్రమోదంబునన్
స్వకులాంభఃకణరాశితోడుత నభోభాగంబునం గామరూ
పకలాకౌశల ముల్లసిల్ల బహురూపస్ఫూర్తులం దాల్చి, యా
డుకొనం జొచ్చితి మాప్రభాకరు ప్రభాటోపంబు మా
[టొందఁగన్.

శా. పారావారధరాధరోన్నతతరువ్రాతాపగాఘోరకాం
తారాకారములా, సమస్తవనసత్వప్రస్ఫుటస్మార్తులా;
నీ రేజోద్భవు సృష్టిరూపముల నన్నింటిం దగన్ దాల్చి, రం
గారం జూపితి మప్పు డభ్రతలరంగన్నాట్యరంగమ్మునన్.

సీ. ముత్తమ్ములై పాలు మత్తేభములఁ గూడఁ
బిల్లయేన్గులు వెంటఁ బెట్టినట్లు
అత్యున్నతములౌ మహాపర్వతంబుల
చుట్టు గుట్టలు కొన్ని పుట్టినట్లు
పేర్చి పెట్టిన దూదిపిండునుండి యనేక
తూలాంకురంబులు తూలినట్లు
సాంద్ర నీరంధ్ర వృక్షచ్ఛాయాచ్ఛాయలఁ
బలు గుజ్జుమ్రాఁకులు మొలచినట్లు

ప్రకృతి ప్రకటించు నఖిలరూపములతో న
లంకృతం బయి నీలాకలంకసకల
గగనభాగంబు లావేళఁ గ్రాలె నూత్న
కళల మాఖేలనాకలాకలనవలన.

శా. నీలస్నిగ్ధవియత్తలం బనెడు మేల్నిద్దంపు టద్దంబునన్
భూలోకప్రతిబింబ మీాకరణిఁ గన్గో నయ్యెనో; యమ్మహ
జ్జాలంబుల్ గన మర్త్యలోకప్రకృతిచ్ఛాయాపటం బిట్టులా
కాలాఖ్యుండు రచించెనో యనఁ గనుల్ గన్పట్టె మాయా
కృతుల్.

—గంధర్వగానవినోదము—

ఉ. ఏనిటు నాఁటియాటలను నింత వచింపఁ గడంగ నేటికి? కా
పైని లభించినట్టి ఘనభాగ్య మపూర్వము; దాని నెన్నఁ గా
నౌనె? దినావసానసమయాన నమానవిమానయానగీ
ర్వాణవితానగానరసపానవిశేషము నాకుఁ జేకురెన్.

శా. హా! నాపుణ్యఫలం బదెట్టిదొ కదా! యానాఁట నానాట రా
గానన్ గోకిల కాకలీకలకుహూకారంబులన్ మించు నా
దానందంబున మున్గుచున్ జలకణం బై యున్న నే నామరు
ద్గానానందసుధన్ సుధాకణమునై కంటిన్ వినూత్నప్రభన్.

సీ. మండువేసఁగిలోని నిండుపున్నమనాఁటి
జాబిల్లి వెన్నెల చలువలందు
ప్రత్యూషసమయసంభవమందమలయమా
రుతకోమలతరంగహాతులయందు
పాలబుగ్గలు లొత్తవడ నోరఁ జొల్లూరఁ
బసిపాప లను ముద్దుపలుకులందు
మందారమకరందమాధుర్యధుర్యస
త్కావ్యభవ్యకవిత్వగతులయందు
గలుగు వివిధసుఖంబు లొక్కటన చేర్చి
పేర్చి గానం బనెడు పేరు గూర్చి సకల
భోగ్యముగఁ జేసినట్టి యంభోజభవుని
సృష్టివిరచనావిభవ మచ్చెరువు గాక.

ఉ. ఆయసమానగానవిభవానుభవం బది చెప్పినంతసే
పాయెనొ లేదొ నాదు శ్రవణావధి కెంతయుదాఁటిపోయినన్
దోయకణంబు నేమఱలఁదోయకణంబు నెయాచుఁజింతతోఁ
దోయమువారలంగలసితోయదమండలమందునుండఁగన్.

— సూర్యాస్తమయము —

శా. ఆటంకంబు ఘటించినార మఁట స్వీయాంశు ప్రభావ్యాప్తిక
త్యాటోపంబున భానుఁ డావలిమొగంబై, మాపయిం దా [నిరా
ఘాటక్రోధవిలోకనారుణసమగ్రస్ఫూర్తులం గొల్పె; హా
చేటా కాలమునన్ సమస్తగతులన్ జేటే కదా వాటిలున్!

ఉ. మాస్థితి కెంతయున్ వగచి, మమ్ముఁ గరంబుల నుద్ధరించి, యు
చ్చస్థితిఁ జేర్చె మిత్రుఁడన సత్యమితం డెయటంచు నమ్మితిన్
స్వస్థత గన్న మా ఘనత సైఁపఁగ లేఁడని యెన్ననైతి ని
ట్లస్థిరు నాశ్రయించు నెడ నా దురవస్థలవిట్టివే కదా?

చ. మముఁ బయికెత్తి దాన నగు మాదగు నున్నతి కోర్వలేక దు
ర్భ్రమ గొని మాయెడన్ దన ప్రభల్ గనరా వని యీసు [గాంచె; ను
త్తములు నిజాశ్రితాళి మహితస్థితి కొంతయు సంతసింత్రు మ
ధ్యములు తటస్థులౌదు రనయ మ్మధముల్ చలమూనువా [రిలన్.

ఉ. అద్దిర! లోకబాంధవుఁడ నంచును మింటికి నంటి మాకుఁ దాఁ
బెద్దఁట! పెంపుఁగూర్చునఁట! వింటి రెయీ పరివేషముల్ ఘనో
ద్వృద్ధశకే కదా తఱుచు దాల్చుట? స్వార్థపర ప్రసిద్ధులా
పెద్దలు? పెద్దలందె కనిపించును గ్రించుఁదనంబు లన్నియున్.

కంకణము వాయువశంబగుట

శా. ఆపై మా కుపకారివోలెఁ బవనుం డంతంత నేతెంచి, మీ
కూపస్థాజ్ఞతవోవఁగా సకలదిక్కూటంబులం జూచి, ధీ
నైపుణ్యంబుగొనుండు రండనుచు నానాభంగులం ద్రిప్పె మ
మ్మాపూర్వాచలపశ్చిమాచలసమస్తాకాశభాగంబులన్.

ఉ. భూరిపురాకృత ప్రకటపుణ్యఫలానుభవంబు నేటితోఁ
దీరెనొ ఖేచరత్వమును దీరునొ నా ఘనసారహారనీ
హారపటీరచారుధవళాకృతుఁ దెల్లఁ దొలంగిపోయి దు
ర్వారవికారగాఢతిమిరచ్ఛవి మాకు ఘటిల్లె నంతటన్.

మ. బలభిద్ఘోరశతారధారలకు మున్ బాల్గాక తాఁ బుత్రపౌ
త్రులతోఁ గోత్రసమృద్ధిగాంచియవిభీతుండై కుటుంబంబుతో
జలధిం బాసిన మేనకాత్మజు వియత్సంచారమోనాఁ గడున్
జెలఁగెన్ నాఁడతిభీకరాకృతులమాజీమూత సంచారముల్.

సీ. అమరాధిపతి వీఁడు నాక్రమింపఁగ నాఁడు
దండెత్తి చను సోఁకుదం డనంగ
దీపంబు లిడి భూసతీమణుల్ గగనంపుఁ
బీఁటపైఁ బాఱించు కాటు కనఁగ
అంజనాచలశిఖరాగ్రమం దుదయించి
చదలంటఁ బ్రవహించు నది యనంగ
నరకలోకంబున కరుగు ధూర్తులవెంటఁ
బఱువెత్తు తత్పాపపటల మనఁగ

ఆ. గుబురుగుబురు లగుచు గుంపుగుంపులు గూడి
యింత లంతలై యనంతము లయి
కడకు నేకమగుచు ఘనఘనాఘనముల
సంచయంబు మింట సంచరించె.

ఆ. చదలు చెదలువాఱఁ జెదపుర్వుల విధానఁ
బొదలు తారలెల్లఁ జెదలఁ బాపు
తారుపూఁత తీరు తనరారు జీమూత
జాతమం దడంగి సమసి పోయె.

క. లేశము గనము భవిష్య
న్నాశము, పవమానగతులు నమ్ముకొనుచు ని
ట్లాశాభ్రమణంబున సక
లాశాభ్రమణం బొనర్చి యలసితి మంతన్.

—(వాయునిరసనము)—

మ. గజయూధంబును వేటకాడినుపచిక్కంబందుఁజిక్కించుపో
ల్కిఁ జలింపంగ నెడ మ్రొకించుకయినన్ లేకుండ నూనీరద
వ్రజముం గ్రిక్కిఱియంగఁ జేసెను సమీరస్వామి; మా [కర్త మా
ర! జగత్ప్రాణుఁడటందు రాతఁడు జగత్ప్రాణాంతకుండేకదా!

చ. జగములకుం బ్రకంపనుఁడు సైఁపఁగరాని ప్రభంజనుండు వీఁ
డగు, నధికారపుంబడవి కర్హుఁడుగాఁడని యెన్నఁబోక, తాఁ
దగునని జీవకోటికి సదాగతిగా నొనరించె బ్రహ్మ; యె
న్నఁగ నధికారనిర్ణయమునన్ విధి కేవల మజ్ఞుఁడేకదా!

మ. విలసన్మౌక్తికరత్నయుక్తుఁ డతిగంభీరుండు, నానాధునీ
లలనానాథుఁ డనేకజీవనసముల్లాసుండు, కంపింపఁడే
జలధిస్వామి సమీరుబారిఁబడి యశ్రాంతంబు; నాహా! మహా
త్ములకైనన్ మఱిశాంతిలేదు కుటిలోద్యోగాధికారంబులన్.

చ. అనలుఁడు తా సమగ్రమహితాగ్రహవృత్తివహింపఁ [బ్రోత్సహిం
పనె చనుఁగాని శాంతిపరుపం దలఁపం డొకనాఁడుగూడ ని
య్యనిలుఁడు; యుక్తమా తరుణమం దొకచల్లనిమాట [నెన్నఁడే
ననవు కదా మహోన్నతపదాఢ్యులజిహ్వాలువిహ్వాలంబులై.

చ. అటవిని తాంతపుష్పనిచయాంతర సౌరభముల్ హరించి, యు
త్కటమగు గంధవాహబిరుదంబున వీఁడుచరించుఁ గంటి రే!
కటకట! యించుకంత యధికారము గల్గినయంతఁ గొంద ఱే
పటిమయు లేకయే బిరుదపద్ధతిఁగొంద్రు యశోభిలాషులై

మ. అకలంక ప్రసవోత్కరం బడవిపాలై పోవఁ దత్సౌరభ
ప్రకరంబుం గొను గంధవాహుని గణింపంజూతు రౌరా! [యమా
యకులంద్రొక్కి, తదున్నతుల్ గొని యశం బార్జించు [మిథ్యాప్రయో
జకులంగాక యథార్థధీమణుల మెచ్చంబోదు లోకం బిసీ!

శా. ఎన్నో భంగులు లోక మీకరణి నేనెంతన్ విమర్శింతు? నెం
త న్నిందింతు దురంతశత్రుననిలుఁ, నన్నోభలునజ్ఞుల్ మహో
పన్నుల్ ఖిన్నత నన్యదూషణ మొనర్పంజూతు రే కాని, మే
లన్నం గీడన నీశ్వరాజ్ఞనెకదా యశ్రాంతముఁ వాటిలున్.

శా. మేలే కీడగు, సూనృతం బనృతమౌ, మిత్రుండె శత్రుండగున్
బాలే దుర్విషమౌను; బుణ్యమె యఘప్రాయంబుగాఁ [దూలు దు
ష్కాలంబందు; సమస్త మీశ్వర విలాసంబంచు నిష్ఖేదలీ
లాలోలాత్మకులై విపజ్జలధి నుల్లంఘింత్రు ధీరోత్తముల్.

శా. ఈవైరాగ్యము లిన్ని నీతులును దా నేతత్తటస్థత్వముఁ
భావం బక్కట మర్కటంబు వహియింప న్నేర్చునే? పామర
త్వావిర్భూతసదావివేకమమకారాయత్తమై చిత్త మిం
తే విశ్రాంతిని బొందదేమిటికి నా కీమెట్టవేదాంతముల్.

ఉ. ఇమ్ముల నున్నమమ్ముల ననేకవిధమ్ములఁ ద్రిమ్మరించి, యా
తెమ్మెరతిమ్మరీఁడు పెనుదిమ్మగ నిమ్మెయిఁ గ్రిక్కిటించె; స్వాం
తమ్మున నింతదారుణ విధానమెటుల్ మఱువంగవచ్చు? స్వా
స్థ్యమ్మెటులూనవచ్చుఁబగసైఁపఁగలారెవిరాగు లేనియున్.

— అంధకారవర్ణనము —

మ. అకటా! మమ్మటు లావియచ్చటుల కారాగారమందుంచి, కం
టకుఁడా తుంటరి గాలిసయ్యాటపు దంతర్ధానమైపోయె; మే
మొకటన్ ఖింటను గడ్డవారి చలనం బొక్కింతయున్ లేక, యా
రక వర్షించితి మంధకారఘనధారాపూరముల్ ధాత్రిపైన్.

క. ప్రాచి నవాచిఁ బ్రతీచి ను
దీచిన్ బహుధాసముత్పతిత వితత తమో
వీచీనిచయము చెలఁగెను
మాచేత నమాసచేత మహి నమితంబై.

గీ. భీకరాకృతి సూచికాభేద్యమాన
భూరినీరంధ్రనిబిడాంధకారఘోర
వారినిధిపొంగి జగము ముంపంగ నాఁటి
రాత్రి ధాత్రికిఁ బెనుకాళరాత్రి యయ్యె.

సీ. పరమేశ్వరాభావదురితభావమ్ము వి
ధాన నాస్తికతాప్రధాన మగుచు
సంతతక్లిష్ట దుష్టప్రబంధంబట్లు
గోచరాఖిలవస్తుగుణము నగుచు
కపటమిత్రుని మైత్రికరణి క్షణక్షణ
జాయమాన భయాతిశయము నగుచు
అతిదరిద్రు మహానసాగారమును బోలెఁ
జూడఁజూడఁగ సర్వశూన్యమగుచు

నిర్ధనమనోరథము లీల వ్యర్థమగుచు
నక్షరావేత్తు హృదయమట్లంధమగుచుఁ
ద్యాగరహితు రాజ్యముఁబోలెఁ ద్యాజ్యమగుచుఁ
దమము గ్రమ్మినజగ మధమముగఁదోచె.

శా. మాకుం గ్రమ్మఱఁగానరాఁడెచటికమ్మాయానిలుండేఁగెనో
నాకారామచరత్సురాంగనలఁ గానంబోయెనో లేక గం
గాకల్లోలవిలాసడోలికల నూఁగంజొచ్చెనో భూతలం
బాకల్లాడదు నాఁటిరేయిని సమస్తాశాప్రదేశంబులన్.

ఉ. స్థావరజంగమాత్మకము సర్వజగంబును నాఁడు కేవల
స్థావరరూపమయ్యెను; గుజవ్రజముల్ చలనస్వభావమున్
బో విడనాడి పూనెను దపోనియమంబు తమోనివృత్తికిన్
క్ష్మావలయంబు నిశ్చలసమాధిమునింగెను శాంతిమంతమై.

క. ప్రాణాపానసమానో
దానవ్యానములై జీవధారణమునకుఁ
మేనుల మిగులఁగ, మిగిలిన
భూనభముల ననిలచలనములు తొలఁగి చనెన్.

శా. ఆపైనుక్కవిషజ్వరాకృతి నవార్యంబై విజృంభించుచున్
దాహోద్రేకము వస్త్రవర్జనము నిద్రాహీనభావంబుని
ర్వ్యాపారమ్ము హిమోపచారమసుఖాహారంబు దుర్వారఘ
ర్మాపూరమ్ము విదాహబాహ్యగతశయ్యల్ గూర్చె మర్త్యాళి
[కిఁ.

శా. ఆరాత్రిఁ నిజభర్తృవక్త్రగతఘర్మాంకూరముక్తాఫలా
కారస్ఫూర్తుల కానతస్మితదళత్కంజాస్యలై, తచ్ఛ్రిమం
బారన్ వీచిరి తాళవృంతముల శుద్ధాంతంబులందున్న కాం
తారత్నంబులు రత్నకంకణఝణత్కారంబు లేపారఁగన్.

—(మెఱపులు—నక్షత్రములు)—

గీ. బంధురవినీల కంధరపటలినుండి
వెడలఁదొడఁగె విద్యుల్లతా వితతు లంతఁ
జటులగహనాంతరోజ్జ్వలజ్జ్వలనజనిత
కీలికాభీలమాలికాకృతుల లీల.

శా. మొండై నిండు నవిద్య, విద్యలవమై మృగ్యంబుగానుండు బ్ర
హ్మాండంబం; దటులయ్యు విద్యయె యవిద్యం గూల్చు
[నంచున్ మహో
ద్దండధ్వాంతవితానముం దొలఁచి సద్యస్స్వల్పశంపాలతా
తండంబుల్ వివరింపఁగాదొడఁగె విద్యామానదండంబులై.

ఉ. చెల్లు సమస్తజీవులును జెల్లినయంతనె వానియందు రం
జిల్లు పరాత్పరద్యుతియుఁ జేరునుదత్పరమాత్మయందె; మా
చెల్లెడునట్టి కాలమును జేకురెనోయన విద్యమానవి
ద్యుల్లతికానికాయము లధోగతి భీతి ఘటించె నక్కటా

శా. పోయెన్ ముందటిఖేచరత్వ విభవంబుల్; వ్యోమనూ
[నారకఁ
బాయెన్; బాపులమైతి మేమకట! మాయంగంబులం
[గ్రుచ్చనుం
దీయంజల్పెడు క్రూరకింకరుల యుద్దీప్తాగ్నిసంతప్త దీ
ర్ఘాయోదండములయ్యె నయ్యెడల యాతాయాతశంపాల
[తల్.

ఉ. నెట్టనఁ జిట్టచీకటిమునింగిన యట్టి జగంబుమాకుఁ గ
న్పట్టమి నూర్ధ్వదృష్టి పరుపంగఁ బ్రపంచపుదృష్టికడ్డముం
గట్టిన మేలినీలి తెరకై వడి మాజలదాళి గ్రాలఁగాఁ
బట్టపురాణులట్లు కనుపట్టెను మాపయిఁ దారకావళుల్.

శా. ఔరౌరా! పతిరాని రాతురుల మేలౌ నంబరాలంకృతా
కారస్ఫూర్తుల స్వేచ్ఛఁగాంచెదరు; రాకంగంటిరా తారకా
నారుల్ మెల్లనఁ జాటుచాటునన యుండంబోదు రేతద్దురా
చారంబుల్ వ్యభిచారకామినులసంచారక్రమంబుల్ గదా!

శా. రాజుంగాంచిన కంటితోడఁగనిభర్తన్ మొత్తెనన్నట్టుమున్
రాజుంగాంచిపతిన్ మొఱంగెనొక తారాకాంత; నానాదిశా
రాజుల్ తారలఁగూడునాఁడు వ్యభిచారంబేరు శంకింతు రం
చేఁ జింతించితినాఁటి తామసపు రేయిం దారలంజూచుచున్

మ. అకలంకోజ్జ్వలతారలం బొడివి భావాభావ మధ్యాల్పతా
రక లంగందునఁ జుట్టఁజేరె ముదమారన్‌రత్నభూషాంబర
ప్రకరోద్యద్రమణీ జనాభరణ సౌభాగ్యంబువీక్షించు వే
డుకతోడన్ నిరుపేదరాండ్రఁ గిగిచుట్టుంజుట్టుచందంబునన్.

గీ. తఱుచు తెగి వ్రాలుచుక్కలు ధరణిఁ బడఁగ
నెడములేక మామేఘాళి నడుమఁ జిక్కి
యొండొకనభంబు గల్పించుచుండె మాకు
నభ్ర మన్వర్థనామధేయంబు గాఁగ.

శా. దేశంబున్ విడియేగె భర్త, జగమెంతేమెచ్చు మీమేఘసం
దేశంబన్నను,మాకు నున్నదొకసందేశంబుగొంపోయి మా
యాశల్ దీర్పుఁడటంచుఁ దెల్పుఁడని చంద్రాబ్జాస్య[లంపన్ దదా
దేశంబుం గొనివచ్చు దూతికలరీతిన్ వ్రాలె నత్తారకల్.

మ. అమితోగ్రాకృతి నుద్భవించిసకలాశాంతంబులన్ శ్రీమహే
శ మహాలింగము వ్యాప్తమా నెడవిరాజత్పారిజాత ప్రసూ
నములన్ వేల్పులు పూజసల్పెడు విధానంబెల్ల మామేచకా
భ్రముపై వ్రాలెడు తారకావళిస్ఫురింపంజేసెమాకయ్యెడన్.

శా. తారామండలమందె యంతవఱకంతర్భూతుఁడై వింట దు
ర్వారాస్త్రంబులఁ గూర్చి మారుతుఁడు మాపైనిం[బ్రయోగింపఁ ద
న్నారాచానలకీలికావళియొనా నాఁడావియన్నిర్గళ
త్తారావారము మాకపారభయదోత్పాతంబె యయ్యెం గటా!

—॥ భూపతనముగాకుండఁ గంకణ మీశ్వరుని బ్రార్థించుట ॥—

శా. ఆయుత్పాతము లుప్పతిల్లుటయు నత్యాకస్మికంబౌ మహా
వాయుధ్వానముమాచెవింబడియెఁదద్ధ్వానంబువిన్పింపమా
కాయంబుల్ గడు జల్లుజల్లుమనియెన్, గాయంబులున్ [జల్లనన్
మాయోగంబున నొక్క జల్లువడియెన్ మానుండి [త్స్మామండలిన్.

ఉ. తొల్లిటి పుణ్యపాపములతోడనె నాకము నారకమ్ము సం
ధిల్లఁగ వానినిన్ బడసి తీరి పడంపడి భూతధాత్రికిం
ద్రెళ్లెడు జీవకోటులటు ద్రెళ్లె ననేక సహస్రసంఖ్యలై
జల్లున నేలపైఁబడిన జల్లున మాజలబిందుబృందముల్.

క. ఆతఁటి నేతఁటి వాతా
ఘాత మధఃపాతగతిని గల్గించునో య
స్ఖ్యతిన్ బింకముసెడి జీ
మూతవ్రాతములు వడక మొదలిడె నకటా.

క. వికలమతిన్ మివుల వికా
వికలై యిలఁ బడకయుండు వెరవున మావా
రికణము లత్యాతురతన్
జకచక వెనువెనుక కొదుగసాగెను మింటన్.

క. ఈ తెరగున నాభీకర
వాతధ్వానమ్ముకతన వారిదములలో
నూతనసంచలనం బు
ద్భూతంబై మివుల దివులుపుట్టించుటయున్.

ఉ. ప్రాంతచరత్ప్రయఃకణకృపాపరిలబ్ధసుఖస్థితిన్ దదీ
యాంతరమందు డాఁగి పవనాహతిఁ ద్రెళ్లకమున్న నిశ్చల
స్వాంతముతో నుమారమణుఁ జర్వితచర్వణమైన యిట్టి జ
న్మాంతరముల్ ఘటింపవలదంచును వేఁడుకొనందొడంగితిన్.

శా. వందే శంకర మిందుశేఖర ముమాప్రాణేశ్వరం సంతతా
నందశ్రీవిభవప్రదం విబుధసంతానార్పితాత్ముల్లస
న్మందారాంచిత సుందరాంఘ్రియుగళం మన్మాధ
[మర్ోజ్జ్వలం
కందర్పాంతక మంబుజేక్షణసఖం కైవల్య సంధాయకమ్.

శా. వ్యాసాగస్త్యవసిష్ఠనారద భరద్వాజాదిసన్మున్యప
న్యాసాధారగుణాలయాయ భవబంధత్రాసనాశాయ కై
లాసశ్రీవిభవాయ పంకమయదుర్లంఘ్యోచ్చలజ్జీవనా
వాసక్లేశహరాయ భక్తహృదయావాసాయ తుభ్యన్నమః.

శా. నాకుం జెల్లెనె ఖేచరత్వజనితానందైకభాగ్యంబు? నా
నాకూపస్థదురంతపంకనిచయాంతర్మగ్న సంతాప మెం
తో కాలంబయి పొందుచుండుఁ గరుణాదూరుండవై
[నన్ను నిం
కేకూపంబునఁ ద్రోయ నెంచితొకదోయీ! తండ్రి!
[మృత్యుంజయా!

మ. భవఘోరార్ణవవీచికాతరణసంపత్కారణం బెన్నఁగా
భవదంఘ్రిస్మరణంబ! యన్యతరణోపాయంబు లేదింక, నీ
భవసంతాపభరంబు దుర్భరము, నాప్రాపీవె కాపాడు మో
భవదూరా! యభవా! భవా! శివ! శివాప్రాణేశ!
[మృత్యుంజయా

శా. నీవారిన్ నిరతంబు నీవు కరుణానిర్నిద్రభద్రాత్ములన్
గావింపం గలవోసె; దేము నభిషేకస్ఫూర్తి నేవేళ నీ
సేవాద్యావిధు లాచరించు టెడలోఁ జింతించి మా వారినిన్
నీవారిం బలెఁ బ్రోవఁగాఁదగదె తండ్రీ! నీకు మృత్యుంజయా!

శా. లోనం బుట్టవు కీటకచ్ఛటలు, కల్లోలంబులుం గల్గ, విం
తేనిన్ వక్రత నేఁగుజీవనములే, దేపంకసంపర్కమున్
గానన్ రాదు; వియచ్చరత్వము సదా కల్పించి నా కీపయిన్
రానీకయ్య! పునర్మహీపతనసంత్రాసంబు మృత్యుంజయా!

మ. భువిఁ జచ్చున్ దివిఁ జొచ్చు; నచ్చటను జావుం గాంచి [చొచ్చున్ భువిన్
భువిచావున్ దివిచావు నాఁగ నిటుచావుల్ రెండు [భూతాళికిన్;
భువి చావున్ సుఖసుప్తిఁబోలెఁ బడయంబో నౌను గాకక్కటా
దివి చావున్ ననుఁజావనీకుము కపర్దిస్వామి! మృత్యుంజయా!

మ. బహుధాభూతవిలాసకందుకకళాప్రజ్ఞన్ సదా తన్మహా
న్మహుఁడస్యత్పృపతద్గతిక్రమములన్ మోదింతె? [యుష్మత్కరా
ఒహాళిన్ మింటికిఁ దూలి నేలఁ బడఁగా సంసిద్ధమైయుంటి, నీ
కుహనాఖేలన మేల నాయెడల నీకుం దండ్రి! మృత్యుంజయా!

శా. గంగాశీతలశీకరప్రకరసాంగత్యంబు దివ్యాంగనా
సంగీతామృతపానవైభవ ముదంచత్కామరూపంబు, నా
కుం గల్పింపుము శాశ్వతమ్ముగ నధఃకూపమ్ము చేకూర్ప కో
గంగాసంకలితోత్తమాంగ! భవభంగా! లింగ! మృత్యుంజయా!

—≀ వాయువిజృంభణము ≀—

గీ. అనుచుఁ బ్రార్థించుచుండఁగ నంతలోన
న స్తదీశ్వరార్చనమున కంతరాయ
ముం ఘటించినాఁ డఖిలభూభువనభవన
భంజనవిజృంభమాణ ప్రభంజనుండు.

శా. స్తంభీభూత దిగంతపూరిత పయోదవ్రాతసంచాలనా
రంభోద్వేగసమేత దుర్భరతరా రావావదీర్ణైక స
ర్వాంభోజ ప్రభవాండభాండుఁడయి నాఁ డవ్వాతరి [శ్వుండు ప్రా
రంభించెన్ బహుధాచరాచర సమగ్రధ్వంస సంచారముల్.

ఉ. స్థావరజంగమాత్మకము సర్వజగంబు క్షణంబులో గత
స్థావరమై సమాకలిత జంగమమయ్యెను, జంచలస్మహీ
జావళియుల్ శిరఃకరకృతాభినయంబులఁ బాడఁజొచ్చెఁ గ
ల్గాఁ వెనొనా నిరంతరనిరర్థక జల్పనకల్పనాధ్వనిన్.

ఉ. త్రుళ్లియు నిక్కి నీల్గియునుదూఁగియు వాగియువిఱ్ఱవీగియుల్
గల్లునుద్రావువాఁడు ధనగర్వితుఁడుల్ దుదకొక్కపెట్టునల్
ద్రెళ్లెద రెట్టులట్టు చెలరేఁగియు నిట్టటు లూఁగులాడియున్
బెల్లుధ్వనించిమించియుగుభిల్లునఁ గూలెమహీరుహావళుల్.

మ. వరలుల్ నిశ్చలమానధర్మము జగత్ప్రాణానుబంధంబులల్
బరివర్జించిన యంతకాలము; జగత్ప్రాణానుబంధంబులల్
బరివర్తింపఁగదా ఘటిల్లెను నధఃపాతాతతక్లేశ మిా
సరణిల్ మాకని చాటె నాఁటి ప్రపతత్సర్వావనీజావళుల్.

ఉ. భూతలమందుఁ బోలె సురభూములయందును భూతకోటికు
జ్జాతము గాక తప్ప దవసానదశావసరంబునన్ మహా
వాతము; నాఁడు బిట్టడలుపాటు ఘటింపఁగఁ జేసె నమ్మహా
వాతవిజృంభణంబు భువి వారికినిన్ దివివారికిం గటా!

శా. ఘోరాకారమరుత్ప్రియుక్త భయసంక్షోభంబునన్ మే
[ము ఘీం
కారారావములాచరించు నెడఁ గ్రేంకారారవంబొప్పఁగాం
తారావాసమయూరవారములొగిన్ నాట్యంబుగావించెనో
రౌరా! యొక్కరిఖేద మింకొకరికత్యామోదమౌనే కదా?

శా. సైకిన్ మైత్రి నటించి మాపతనమున్ వాంఛించులోలోన, మ
మ్మాకాశమ్మునఁ జూచి యేచిపురులల్లాడించుమాత్రంబునన్
గేకిప్రాతము మాకుఁగూర్చునని సంకేతించి వాక్రుచ్చునీ
లోకం బింతటి గ్రుడ్డిదా యనుచు నాలో నేనె చింతించెదన్.

శా. స్ఫారంబై బహుభీతభూతమయి ఝుంఝూమారు
[తోద్ఘుష్టహుం
కారంబెందు విరామ మొందకయె యోంకారాను
[కారంబుతో
నీరేజప్రభవాండభాండమునఁ దానిండంగ, సాక్షాన్మహోం
కారబ్రహ్మమయంబు లోకమను వాక్యంబప్పు డూహిం
[చితిన్.

— గాలివానలోఁ గంకణము సాగరమునఁ బడుట —

శా. నీరంధ్రాంబుధరవ్రజంబు, త్రిజగన్నిర్మూలనాఖేలనా
పారీణానిలపాదతాడనములన్ బట్టూడి, బిట్టోడి, పె
ల్లారాటంపడి, బింకమెల్లఁ జెడి, నీరై నాఁటిరేయింగటా!
ప్రారంభించెమదేభతుండనిభధారాపాతముల్ ధాత్రికిన్.

చ. ప్రభువు ప్రకంపనుండయినరాజ్యము త్యాజ్యముగాన రం
[డురం
డభయముగల్గుదేశమున కభ్రములార! యటంచు శత్రుభూ
పుభయముపెంపునన్ వలసపోయెడు తెంపునఁబోవఁజొచ్చెని
న్నభము దొలంగి మాఘనఘనాఘనముల్ మహికింగ్రమం
[బునన్.

ఉ. ఆలయకాలకాలనిభుఁడైన ప్రభంజను తాడనంబులన్
జీలియు వ్రీలియున్ మివులఁ జందరవందరయైన మాపయో
దాలులనుండి నాఁడు కురియందొడఁగెన్ వడగండ్లుఁగూడఁగీ
లాలముతోడి మాంసశకలమ్ములలీల నిలాతలమ్మునన్.

ఉ. కొన్నివనంబులందు నొకకొన్నిసముద్రములందు నింకనుం
గొన్నికొలంకులందు మఱికొన్ని మహానదులందు నీగతిన్
గ్రన్ననఁగూలె నీలమణికాంతులనేలు పయోదమాలికల్
మిన్నుదొలంగి దారుణసమీరణ మారణకారణంబునన్.

సీ. కలుషమ్మెఱుంగ కొక్కటన పెక్కటల

త్యానందమునఁ గూడి యాడియాడి

సురుచిరబహుదివ్యసుందరీగానర

తిప్రమోదంబులఁ దేలితేలి

మిన్నుమన్నరయ కీయున్నతిస్థిరమంచుఁ

బోరానియాశలఁ బోయిపోయి

కటకట! తుదకుఁ బ్రకంపనబాధకు

లోనై మనంబున లోఁగి లోఁగి

పొంకమును బింకమును జెడి పొరలువాఱి

ముడుతలంబడి పెనువాతమున మునింగి

నీరు గ్రమ్ముచు నాఁడుమానిఖిలమేఘ

మాలికలు క్రమక్రమముగా నేలవ్రాలె.

ఉ. ఇచ్చటనుండి నేలఁబడనీక ననుం గృపఁ గాచుచున్న మా

నెచ్చెలి మబ్బులన్నియుఁజనెన్, బకువాతఁబడంగఁ బాండ

[వుల్

సొచ్చినయింటివిప్రునకుఁ జొప్పున నాకును సక్రమంబుగా

వచ్చెను వంతు మారుతునివాతఁబడన్ విధినిర్ణయంబునన్.

క. బలహీనులమగు మాపై

బలిసి విరోధించి కూల్పఁబొల్పడిన మహా

బలుబలమును విధిబలము ప్ర

బలమగునెడఁ బ్రోచు భీమబలుఁ డున్నాఁడే?

ఉ. నెక్కొని యింటనుండి తెగి నేలకురాలినరిక్కరీతి, వి
ల్లెక్కిడి వ్యాధుఁడేయ గుఱియేటునఁ గూలిన పక్కిభాతి, నే
దిక్కును లేక నేనకట! తీవ్రతరంబగు మారుతాహతిన్
గ్రక్కునఁగూలినానొకయగాధమహార్ణవమధ్యమందునన్.

— సాగరమునందలి కంకణము —

ఆ. వె. కూలి సొమ్మసిల్లి కులమువారి కృపోప
చారవిధుల సేదదేరి, దైవ
మా! భవార్ణవమున మఱలఁ ద్రోసితె యని
భోరుభోరుమనుచుఁ బొరలి యేడ్చి.

చ. క్రమముగఁ గన్నువిచ్చితిని గాంచితిలోకము,లోకమెల్ల సం
ద్రమె యనుకొంటి బుద్బుదవితానములే ప్రజలంచు నెంచి [తిన్
సమతయు శాంతి నిశ్చలత సాగనియిందలి సర్వజీవన
క్రమముల గుర్తెఱింగితి నగాధవిషాదపయోధి మున్గితిన్.

ఉ. సంతత మీయపారమగు సాగరమందలి జీవనంబుతో
నెంతయు నంటియంటనటు లేఁ జరియింపఁగ నెంచి, దేనినా
శింతును నాశ్రయింతు నను చింతమునింగితిఁ గాని జీవనా
క్రాంతముగాని సాధనము గానఁగనైతిని నెన్నిభంగులన్.

ఉ. జీవనధర్మమూనియును జీవనమం దెటు లంటి యంటన
ట్లే విహరింపనేర్తు? నగరే వినిరే నెవరేని నన్ను? నా
కే వెరపున్ స్ఫురింప కెద నింతతలంచుకొలందిఁ దోఁచు నా
నావిధసంశయమ్ములుమనమ్ముఁగలంచెఁదొలంచె ధైర్యమున్.

ఉ. రమ్మిటు రమ్ము సాగరతరంగములందు నుయాలలూఁగఁ జి
త్రమ్మగు కేళిమై గిరగిరన్ సుడులం దిరుగంగ నంచు, లే
శమ్మును దోఁచనీక నను సారెకుఁ బిల్చెడువారిచేత స్వాం
తమ్ము మఱింత నావశము దప్పె నయో పరమార్థ చింతలన్.

మ. ఇవి కల్లోలము లిందుఁ జిక్కుకొనరా, దీవంక నావర్తముల్
తవులం గూడదు వీనియం, దట నగాధం బట్టుపోఁగూడ, దు
న్నవిధంబుండెకనన్న జీవనగతుల్ నన్నొక్కచో నిల్వనీ
వవిలంఘ్యంబగు నిట్టిసాగరమునందా చేరితిన్ దైవమా!

క. పృథువిషనిధి యిది క్షీరో
దధియఁట! రత్నాకరమఁట! తన్మధ్యమునన్
బుధవంద్యుఁడు నారాయణుఁ
డధివసియించునఁట! యివి యనౌచితులె కదా!

సీ. కామించి పెక్కుభంగము లోర్చి శృంగితో
మైమఱపూనె నీమద్గురంబు
క్రోధించి కలతిమికులముల నలయించి
పొలియించె నీతిమింగిలము కొఱను
లోభించి యామిషలాభ మన్యులకీక
మెసవక యెసఁగె నిమ్ముసలి మొసలి
మోహించి స్వకుటుంబమును మేళ్ళు చాకొన్న
పయి మీలకొసఁగ దీపాడుఝషము

మనమునన్ గ్రాహమును గడుమత్సరమున
మకరమును నిటఁ బోరాడుటకుఁ దొడంగె
నకట! దుర్గుణంబులకెల్ల నాలయంబు
సకలభయహేతుభూత మీసాగరంబు.

ఉ. రాగముపోదు, త్యాగమనరాదు, విరాగముగల్గ, దింద్రియో
ద్యోగము మాఱ, దెయ్యెడల యోగము సాగదు, సర్వ
[జంతుసం
భోగవిలాసలాలసము భూతవినాశనహేతుభూత మీ
సాగర మెట్టిబుద్ధిబలశాలికినైనను నీదరా దహో!

ఉ. జీవనమందు భ్రాంతిపడి చిక్కుకొనంగ దిందుఁ బెక్కు న
క్రావళు లుండు నెంతటిమహాబలునే న్గబళించుచుండు; దం
తావళవల్లభుండు ఘనన క్రముఖంబునఁ జిక్కి స్రుక్కఁగా
రావల సెంగదా మును మురారి వికుంఠమునుండి ధాత్రికిన్.

—(ముక్తాసక్తితోఁ గంకణము రాముని బ్రార్థించుట)—

శా. కారాకూరము, నక్రవిక్రమ, ముదగ్రగ్రాహచక్రమ్ము, దు
ర్వారోత్తుంగతరంగవారమగు పారావారమున్ సంతత
శ్రీరామక్షితినాథపాదయుగళీసేవారతిన్, యోగి సం
సారంబుందరియించుచందమునమున్ సామీరి లంఘింపఁడే.

ఉ. చంచలకన్నఁ జంచలము సర్వవిధమ్ముల మర్కటంబు; క
ల్పించె నయారె దాని కమలీమసయోగమహాత్త్వసిద్ధి, దాఁ
టించె మహాసముద్రము! ఘటించె జగజ్జనపూజనమ్ము! నే
మంచు నుతింపవచ్చు మహిమాధ్యము శ్రీరఘురామ
[నామమున్.

ఉ. రామ! రమాభిరామ! రఘురామ! యశోధనరామ! జానకీ
రామ!పయోజమిత్రకులరంజనరామ!యయోధ్యరామ!సు
త్రామముఖాఖిలామరవితానవతాంఘ్రిసరోజరామ! శ్రీ
రామ! సదాశ్రితప్రకరరక్షకరామ! నమోనమోనమః.

ఉ. అప్పులుదీర వెన్నటికి నప్పులుదీరక పుట్టుచావులున్
దప్పవు పుట్టుచావులటు తప్పనిచోట విముక్తిగల్ల దో
యొప్పులకుప్ప! ఓయినకులోద్భవా! ఓరఘురామచంద్ర! ఈ
యప్పులకుప్పనుండి యెటులైన ననుం దరిఁజేర్చి ప్రోవవే.

శా. భూతప్రాక్కృతపాతకమ్ములు, జగత్పూతంబులున్ మంగళ
వ్రాతమ్ముల్ భవదీయచారుచరణాబ్జాతమ్ము లాసించినా
నేతద్భూతమయాకృతిన్ విడిచి నేనెంతేని ముక్తాకృతిన్
జేతఃప్రీతి వహింపఁజేయఁగదవే సీతామనోవల్లభా!

ఉ. భక్తజనావనాంకమును భానుకులాభరణంబ! యిట్టిచో
రిక్త మొనర్పఁ బోక ప్రసరింపఁగఁ జేయఁగదయ్య, [మౌక్తికా
సక్తిని నున్న నాపయిని జల్లని నీకనుదోయి వెంబడిన్
బ్రాక్తనపాపకర్మ పరిపాకవిపాక విలోకలోకముల్.

ఉ. భంగములం దగుల్కొను నవస్థయు, వక్రతనేగువారి దు
స్సంగతినొందుదుస్స్థితియుఁజంచలజీవనయాత్రయున్,సతం
బుం గలబుద్ధ్యబదాంగమునుబోవిడి దివ్యరుచిప్రయుక్తము
క్తాంగము నొందఁజేయుము దయానిధి! రామ! రఘు
[ప్రభూత్తమా!

—కంకణము ముక్తమై తరించుట—

శా. అయ్యయ్యో! యొడలెల్ల జల్లుమనునేలా? యిప్డు నాకేమిరా
నయ్యెన్? దిమ్మిరివోవునట్లయగు నాయంగంబు; లాత్మన్ [భయం
బయ్యెన్; రాఁగలముప్పు చొప్పెఱుఁగ రాదయ్యెన్; [భయంబేల? నా
కియ్యబ్ధిన్ బడుకంటెఁగొప్పదగుముప్పేమున్న దూహించినన్.

చ. కువలయజీవితాంతకుని క్రూరకరాయతపాశభీతి నా
కవుననుకొంట కట్టిసమయమ్మునుగా దటువంటిచిహ్నలె
య్యవియును దోఁప; వూరకభయంపడ నేమిటి? కింతకున్ శుభం
బవునొకొ నన్ను దైవము దయామయదృష్టులఁ జూచె [నేమొకో.

చ. కళలు తొలంగి రాహువుముఖంబునఁజిక్కి విముక్తమైన య
ప్డలఁతి యలంతిగా ధవళమై కనవచ్చు సుధాంశుబింబ మ
ట్లలఁతియలంతిగా ధవళమై కనవచ్చెడు నాదుమేను ని
మ్ముల ననుఁగూడ నీశ్వరుఁడు ముక్తి నొనర్చునె యిమ్మ [హోదధిన్?

మ. ధవళంబైన కొలందిఁ గంటికిసమస్తంబున్ గడున్ వింతగా
ధవళంబై కనవచ్చుఁ; జిత్త మిపు డేతత్సాగరంబన్న భీ
తి వడంబోక, సమత్వముం జెడక, శాంతింబొంది [యుప్పొంగు; నిం
తవిశేషంబగునూతనత్వ మెటు లొందంజాలినానో కదా!

శా. హేయం బంటిని సాగరంబు; నిపుడెం తేనిన్ మనఃప్రీతి సు
శ్రేయంబుల్ శుభదాయకంబుననుచుం జింతింతు; నెందేని [యున్
శ్రేయో శ్రేయవిచారనిర్ణయము భాషింపంబడున్ దానవ
స్థాయ త్తమ్మగు చిత్తవృత్తి కనుసార్యంబైన భావంబునన్.

శా. కల్లోలంబులు గానరా వెచట, వైకల్యంబులే కార్తిలే
కుల్లం బూరటగాంచె, సాగరగతోద్యోగంబు లీలావిలా
సోల్లాసంబుగఁ దోఁచె నార్తజనరక్షోపాయపారీణుఁడౌ
నాలక్ష్మీశకృపామహత్త్వమున ముక్తాకారముందాల్చితిన్.

గీ. ధవళమయి నన్నుఁజుట్టె నింతయగునొక్క-
దివ్యతేజంబు చక్రాకృతిని నదేమొ!
సాగరవిచారమునఁ గానఁజాలనైతి
నిమ్మహోత్కృష్టదర్శన మింతవఱకు.

మ. వలయంబై ధవళాంబుజాభమయి దివ్యంబై మహోద్యత్ప్రభా [నిలయంబైన పవిత్ర తేజ మిది దీనింగంటి, నాపుణ్యముల్
ఫలియించెన్, సమసెన్ సమస్తభవసంబంధానుబంధంబు [లున్
బొలిసెన్ బుద్బుదవర్తనమ్ము, లొలసెన్ ముక్తోన్నత [శ్రీలహో.

క. ఎన్నఁగ ముక్తాస్ఫోటమ
హోన్నతపదవిని వహింప నొండొకగతి యుం
డ న్నేరదు సాగరగతి
కన్నను నెవ్వారికనుచుఁ గనుఁగొంటి నిటుల్.

క. అని మనమున ననుకొనినం
తనె తత్తేజంబునుండి "తథ్యము! తథ్య"
మ్మనుశబ్దారంభముతో
వినఁబడియెను నాకు నిట్లు విస్ఫుటఫణితిన్.

మ. పరమంబైనరహస్య మియ్యది గ్రహింపంగంటి వీభాగ్య
మున్
దఱు చెవ్వారికినైనలేశమునుబొందఁగారాదుసూ! సాగరాం
తరకల్లోలములం దనామకగతిన్ నాశంబునుం బొందు నీ
సరివారిన్ మణిపూసవైతివి భవజ్జన్మంబు సామాన్యమే?

గీ. సాగరంబునఁ జొచ్చి లేశమ్ము నీవు
జీవనతరంగములయందుఁ జిక్కుకొనవు;
స్వాతి శుభజన్మనక్షత్ర మిూ తెఱంగు
నీకు ముక్తాకృతి ఘటించె నిక్కువంబు.

మ. కలవిందే బహురత్నరాసులు, జగత్కల్యాణసంచారముల్
గలవిందే నినుఁబోలువారికిని ముక్తాస్ఫోటభాగ్యోన్నతుల్
గలవిందే, కలవానితో సుఖపడంగా లేక హేయంబుగాఁ
దలఁపం గూడదు సాగరమ్మునిదిసిద్ధాంతంబుముమ్మాటికిన్.
